लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति

विस्तृत कार्यान्वयन योजना (२०८१)

अवधिः २०८१/८२ देखि २०८५/८६

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी

महाबु गाउँपालिका

दैलेख, कर्णाली

Contents

१ पृष्ठभूमि 4

१.१. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय प्रावधान 4

१.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित मानव अधिकारका सिद्धान्तहरू 8

१.३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनितीमा भएका प्रावधान र स्थानीय तहबाट समेट्न पर्ने थप विषयहरू 9

१.४. सोह्रौं योजनाको प्रावधान 10

२ कार्य योजनाको आवश्यकता, उदेश्य, बिधि र प्रकृया 11

३ सरोकारवालाको नक्साङ्कन 13

४ स्थानीय सरकारको बजेट बिनियोजनको प्रक्रिया र आधार 15

५ स्थानीय सरकारको लैंससास कार्यान्वयन कार्य योजना र वार्षिक योजनाको सम्बन्ध र अवस्था 16

६ विस्तृत कार्य योजना अनुगमन संयन्त्र तथा प्रक्रिया 17

७ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, विस्तृत कार्यान्वयन योजना 19

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

१ पृष्ठभूमि

दैलेख जिल्लाको मध्य-उत्तर भागमा रहेको यस महाबु गाउँपालिकामा ६ वटा वडाहरू छन् । साविक खरिगैरा (वडा १-७), बडाखोला, बाँसी, रानिवन, कासीकाँद (वडा ८ बाहेक) गा.वि.स. हरू मिलाएर शिवको अवतारका रुपमा श्री महावै देवताको नामबाट यस महाबु गाउँपालिका नामाकरण गरिएको हो । यस गाउँपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल ११०.८० वर्ग कि.मी. रहेको छ।

२०७८ को जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकामा ३,९६८ घरधुरी र १८,०५९[1] जनसँया रहेको छ । यस गाउँपालिकामा महिलाको जनसंख्या ५४% र पुरूषको ४६% रहेको छ । गाउँपालिकामा २० वर्ष भित्रै प्रथम पटक विवाह गर्ने जनसंख्या ७९% छ । त्यसमा पनि महिलाको मात्र हेर्दा ८६% रहेको छ । यसरी हेर्दा २० वर्षमुनि विवाह गर्ने पुरूषभन्दा महिला १९%ले बढी रहेको तथ्य छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जनसंख्या ३.२% रहेको छ, जो नेपालको र समग्र कर्णालीको औसत भन्दा बढी हो। यस गाउँपालिकमा अचल सम्पति खासगरि घरजग्गामा स्वमित्व हुने महिलाहरु ८.७% रहेका छन्। यो नेपालको औसत (२३.८%) भन्दा अत्यन्तै कम हो । गाउँपालिकामा साक्षरता दर ७६.४% रहेको छ, जुन कर्णाली प्रदेश र राष्ट्रिय औसत भन्दा नगन्य बढी हो । तर महिलाको साक्षरता दर भने पुरूषको भन्दा १४.२%ले कम रहेकोछ ।

सामाजिक समावेशी प्रणालीका माध्यमबाट समतामूलक समाज निर्माण गर्ने सोच राखेर आर्थिक र सामाजिक रूपले पछाडि परेका समुदाय र व्यक्तिहरूको सशक्तीकरण र समतामूलक विकासको माध्यमबाट सबै क्षेत्र र संरचनामा पहुँच सुनिस्चित गर्ने उदेश्य राखी महाबु गाउँपालिकाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८ तयार गरिसकेकोछ। महाबु गाउँपालिकाले आफ्नो नीतिलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि सहजीकरण गर्ने उदेश्यले यो लैससास नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको हो।

१.१. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय प्रावधान

संयुक्त राष्ट्रसंघले मानव अधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरूलाई सदस्य राष्ट्रहरूमा परिपालना गराउँदै विभेद रहित, न्यायपूर्ण र समतामूलक शासन पद्धति विकास गराउन समय समयमा विभिन्न घोषणा तथा महासन्धिहरु पारित गरेको छ । यिनीहरूमा सबै किसिमका जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९६५, नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय अनुवन्ध १९६६, महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू उन्मूलन गर्ने महासन्धि १९७९, बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १९८९, द्वन्द्वबाट महिला र बालबालिकाको संरक्षण गर्ने घोषणापत्र १९७४, महिला विरुद्ध हुने हिंसा उन्मूलन सम्बन्धी

[1] राष्ट्रिय जनगणना २०७८

घोषणापत्र, १९९३. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि २००६, अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन महासन्धि नं. १६९, समान कामका लागि समान पारिश्रमिक सम्बन्धी महासन्धि १९५१ (आईएलओ महासन्धि १००) र रोजगार तथा व्यवसायमा हुने विभेद सम्बन्धी महासन्धि १९५८ १९५८ (आईएलओ महासन्धि १११), अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सम्मेलनबाट जारी हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी महासन्धि, २०१९ (सि १९०) लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग बढी संबन्धित छन् । खासगरी जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्वन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९६५ले कानूनका नजरमा सबै समान रहेको र जात, रंग वा वर्णका आधारमा कसैलाई विभेद गर्न नपाइने कुरा स्पष्ट पारेको छ। महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू अन्त्य गर्ने महासन्धि, १९७९ तथा महिला विरुद्ध हुने हिंसा उन्मूलन सम्बन्धी घोषणापत्र, १९९३ले महिला विरुद्ध गरिने भेदभाव, हिंसा, दुर्व्यवहार अन्त्य गरी महिलाहरूको समानताको हक स्थापना गर्न निर्देशित गर्दछ। महिला अधिकार र लैङ्गिक समानताका लागि बेजिङ्ग प्लाटफर्म कार्ययोजना १९९५ले समानताका हिसाबले महिलाहरूको समानतालाई अग्रता दिई उनीहरुमा शान्ती स्थापना गर्ने लक्ष्य लिएको छ। त्यसैगरी बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १९८९ले बालबालिकाको अधिकार, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि २००६ले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकारलाई संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ।

लैङ्गिक समानता अगाडि बढाउन महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू अन्त्य गर्ने महासन्धि १९७९ महत्वपूर्ण रहेको छ। यस महासन्धिले महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन गर्ने तथा महिला र पुरुषबीच वास्तविक समानता कायम गर्ने मुख्य उद्देश्य राखेको छ । महिलाका मानव अधिकारहरु संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने एक महत्वपूर्ण अन्तराष्ट्रिय लिखित दस्तावेजको रुपमा यो महासन्धि रहेको छ । यस महासन्धिले महिलाको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक जीवनको अधिकार, ग्रामीण महिलाको अधिकार, स्वास्थ्य लगायत अधिकार सुनिश्चित गरेको छ। संयुक्त राष्ट्रसंघमा महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन (सिड) कार्यान्वयन तथा अनुगमनका लागि सन १९८२ देखि छुट्टै समिति रहेको र यसले पक्ष राज्यले पेश गर्ने प्रतिवेदनको सुनुवाई तथा विश्लेषण गरी प्रतिवेदनमाथि गर्ने टिप्पणीलाई निष्कर्ष प्रदान गर्ने गर्दछ। समितिको निष्कर्ष र सुझावमा पक्ष राज्यमा महिला महासन्धि अन्तर्गतको उत्तरदायित्व कार्यान्वयनमा रहेका कमि कमजोरी तथा अभावहरुलाई औंल्याउने, तथा महासन्धि अन्तर्गतको दायित्वहरु पालन गर्न आवश्यक सुझावहरु दिने काम गर्दछ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् २०३० सम्ममा हासिल गर्ने गरी घोषणा गरेको दिगो विकासका १७ वटा लक्ष्यहरू तथा १६९ सहायक लक्ष्यहरु मध्ये लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता हासिल गर्ने र सबै महिला, किशोरी र बालिकालाई सशक्त बनाउने संग सम्वन्धित छन्। यसका सहायक लक्ष्यहरूले महिला तथा किशोरीहरू विरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद, बेचबिखन, यौन शोषण, हिंसा, बाल विवाह अन्त्य गर्ने, सार्वजनिक सेवा तथा घर परिवारमा साझा जिम्मेवारी प्रवर्धन गर्ने, घरयासी कामको आर्थिक गणना गर्ने, राजनीतिक, आर्थिक र

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सार्वजनिक जीवनका सबै निर्णायक तहमा महिलाहरूको प्रभावकारी नेतृत्व र सहभागिता हुनुपर्ने कुरा स्पष्ट गरेको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघबाट पारित मानव अधिकार, लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित महासन्धिहरू, घोषणाहरू र दिगो विकास लक्ष्यले लिएका उदेश्य हासिल गर्न नेपालले आफ्ना प्रयासको थालनी गरिसकेको छ। नेपालले सबै किसिमका जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि ३० जनवरी १९७१, महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारको भेदभाव उन्मूलन महासन्धि (सिड) २२ अप्रिल १९९१, बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १४ सेप्टेम्बर १९९०, र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि ७ मई २०१० मा अनुमोदन गरी यिनीहरूको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक आधारहरू तयार गर्दै आएको छ। यसको लागि नेपालको संविधान, नीति, कानून तथा रणनीतिहरू अग्रगामी बनाउँदै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी समाज बनाउन आधार तयार गरिएको छ ।

नेपालको संविधान २०७२ को प्रस्तावनाले नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधता युक्त विशेषतालाई आत्मसात गरी विविधताका बीचको एकता, सामाजिक, सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सद्भावलाई प्रवर्धन गर्दै वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, सम्बृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिस्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्प लिएको छ । नेपालको संविधानको धारा १८ ले समानताको हक, धारा २४ ले छुवाछुत विरुद्धको हक, धारा ३८ ले महिलाको हक, धारा ३९ ले बालबालिकको हक र धारा ४० ले दलितको हक सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । धारा ३८ ले महिलालाई लैङ्गिक भेदभाव रहित समान वंशीय हक, सुरक्षित मातृत्व र प्रजननको हक, समानुपातिक सहभागिताको हक, सेवा तथा अवसरहरुमा साकारात्मक विभेद, सम्पति तथा परिवारमा समान दम्पतीको हकको व्यवस्था गरेको छ ।

संविधानका यी हकहरूको संरक्षण तथा अन्तराष्ट्रिय महासन्धिहरूका प्रावधानहरूसंग तादम्यता राख्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक हिसाबले समावेशी समाज बनाउन नेपालमा आवश्यक नीति, कानून र रणनीतिहरू लाई कार्यान्वयन थालिएको छ।

नेपाल सरकार, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ जारी गरी लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीरणलाई राष्ट्रिय स्तरमा समान रुपले अगाडि बढाउने मार्ग प्रशस्त गरेको छ। उक्त नीतिलाई कार्यान्वयन गर्न संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति २०२१ तयार गरी स्थानीयकरणलाई अगाडि बढाएको छ। बालबालिकाहरूको अधिकारलाई व्यवस्थित र संरक्षित गर्न नेपाल सरकारले राष्ट्रिय बालबालिका नीति २०८० जारी गरिसकेको छ ।यस नीतिले बालबालिकाको उच्चतम हितलाई ध्यानमा राखी उनीहरूको सर्वाङ्गिण विकास तथा अधिकारको सम्मान, संरक्षण र प्रवर्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यसका लागि बालमैत्री

वातावरण बनाउने र बालबालिकामा हुने सबै किसिमका हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण र उपेक्षालाई अन्त्य गर्ने उद्देश्य लिएको छ। त्यसैगरी नेपाल सरकारले बाल विवाह अन्त्यका लागि राष्ट्रिय रणनीति २०८० तयार गरी सन् २०३० सम्ममा बाल विवाह अन्त्य गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यसबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गिण विकासका लागि वातावरण बन्ने र उनीहरूको संबृद्धिमा योगदान पुग्ने अपेक्षा राखिएको छ।

नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति २०८० तयार गरेको छ । जसमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सम्मान र अधिकारको प्रवर्धन गर्दै समावेशी र समतामूलक समाज निर्माण गर्ने उद्देश्य लिएको छ ।अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सबै तहमा समानुपातिक सहभागिता र पहुँच सुनिस्चित गरी उनीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गरी सम्मानजनक जीवन यापनको अवसर बनाउने नीतिको लक्ष्य हो । यो नीतिले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सक्ष्यम, सबल र प्रतिस्पर्दी नागरिक बनाउदै आर्थिक र सामाजिक रूपमा सशक्तीकरण गर्ने, भौतिक पूर्वाधार, यातायात र संचारलाई अपाङ्ग मैत्री बनाई समतामूलक समावेशी शासन व्यवस्था प्रवर्धन गर्ने उदेश्य लिएको छ।

महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन कार्ययोजनाले बनाई नीतिलाई कार्यमा परिणत गर्न क्रियाकलापहरू समेटी कार्यान्वयनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह तथा सहयोगी निकायहरूको भूमिकालाई स्पष्ट पारेको छ।

राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ले लैङ्गिक समानतायुक्त राष्ट्र बनाउने दिर्घकालिन सोच लिएको छ । जसका लागि सबै क्षेत्रमा महिलाहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिस्चित गर्दै आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरणद्वारा लैङ्गिक समानता प्रवर्धन गर्ने दूरदृष्टि राखेको छ । लैङ्गिक समानता नीति २०७७ ले चारवटा उद्देश्यहरू १) महिला, किशोरी तथा बालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि नीतिगत र संस्थागत व्यवस्था, २) लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यमान्यतामा आधारित समाज स्थापना, ३) लैङ्गिक उत्तरदायी शासन पद्धति र ४) महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण रहेका छन् । यिनै उदेश्यहरूलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न कार्यान्वयन कार्ययोजनाले क्रियाकलापहरू सुझाएको छ ।

संवैधानिक प्रावधान र राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति कार्यान्वयनलाई अगाडि बढाउन नेपाल सरकारले आवश्यक ऐन कानूनहरू निर्माण गर्दै आएको छ । बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४, बोक्सीको आरोप (कसूर र सजाय) ऐन २०७२, कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन २०७१, जातीय तथा अन्य सामाजिक छुवाछूत र भेदभाव (कसूर तथा सजाय) ऐन २०६८, घरेलु हिंसा (कसूर र सजाय) ऐन २०६६, र महिला, दलित, जनजाती, माधेशी आयोग गठन सम्वन्धी अलग अलग ऐनहरू लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रवर्धन गर्नका लागि महत्वपूर्ण रहेका छन्।

महाबु गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय गैडाबाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लाई आधार मानी कर्णाली प्रदेश सरकारले आफ्नो प्रदेशको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८ तयार गरी स्थानीयकरणलाई अगाडि बढाएको छ । कर्णाली प्रदेशका नीतिले पाँच उदेश्य राखी यसलाई हाँसिल गर्न १६ वटा रणनीतिहरू तथा ११० कार्यनीतिहरू सुझाएको छ। लैङ्गिक समानता र समावेशीकरणका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्ने, महिला तथा बञ्चितीमा परेका व्यक्तिहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्ने, विभेद, हिंसा, शोषण जस्ता हानिकारक सामाजिक परम्परा र संस्कारको अन्त्य गर्दै समानता र समावेशी शासन पद्धति प्रवर्धन गर्ने कर्णाली प्रदेशले लिएका उदेश्यहरू राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लिएका उदेश्यसंग मेल खाएको छ । कर्णाली प्रदेशको लैससास नीतिले लिएको उदेश्यमा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यूवा र बालबालिकाहरूको अनुभव, ज्ञान, सीप र सिर्जनशीलताको उपयोग गरी विकासमा योगदान पुर्याउने थप रहेको छ ।

कर्णाली प्रदेश सरकारको लैससास नीतिले लिएका उदेश्य प्राप्तीका लागि ऐन कानूनमा परिवर्तन, नेतृत्वमा महिलाको समानुपातिक प्रतिनिधित्व अभिबृद्धि, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा लैससास शाखा स्थापना, सेवामा समानुपातिक नियुक्ती, कार्यस्थलमा स्तनपान कक्ष, कार्यालय समयमा लचकता, अपाङ्ग मैत्री संरचनाका मापदण्ड निर्माण, लैङ्गिक तथा अपाङ्गता समावेशी शिक्षा सम्बन्धी विद्यालयको पाठ्यक्रम, खण्डिकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, महिलाको घरभित्रको कामको आर्थिक गणना, महिलाको संपतिमाथिको हक प्रवर्धन जस्ता महत्वपूर्ण कार्यनीति रहेका छन् ।

१.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित मानव अधिकारका सिद्धान्तहरू

देहायका मानव अधिकारका सिद्धान्तका आधारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावशीकरण विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ ।

१. विभेद रहितः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनका सिलसिलामा महिला, पुरुष, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्क, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका नागरिक तथा पिछडिएका क्षेत्र तथा समुदाय, जातजाती, आर्थिक, सामाजिक अवस्था वा अन्य कुनैपनि आधारमा भेदभाव गरिने छैन ।

२. सारभूत समानताः यो रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले लैङ्गिक समानताको सवालमा सारभूत समानता जस्तै भूमिका, उत्तरदायित्व अधिकार र परिणाममा समानताको सिद्धान्तलाई आत्मसात् गरेको छ ।

३. कोहि पछाडि नछुटुनः दिगो विकास लक्ष्यको कोहि पनि पछाडी नछुटुन् भन्ने अवधारणालाई यस रणनीतिले अवलम्बन गरेको छ ।

४. अर्थपुर्ण सहभागितः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले गाउँपालिकाको हरेक विकास कार्यक्रममा सबै लिङ्ग, वर्ग, जाति क्षेत्र तथा समुदायको समानुपातिक आधारमा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरेको छ ।

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
भैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

५. उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहिता: यो विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने हरेक अवस्थामा गाउँपालिकाका प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरु सम्बन्धित क्षेत्रका जनतासँग जवाफदेही हुनुपर्ने कुरालाई अङ्गीकार गरेको छ ।

६. शून्य सहनशीलता: यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले गाउँपालिका भित्र हुने लैङ्गिक तथा सबै प्रकारका विभेद र हिंसाका घटनाहरुमा शून्य सहनशीलताको नीति अङ्गीकार गरेको छ ।

७. कसैलाई पनि हानी नपुर्याउने: यस विस्तृत कार्यान्यिन योजनाले समेटेका गतिविधिले कसैलाई पनि हानी वा क्षति नपुर्याउने सिद्वान्त अबलम्बन गरेको छ ।

१.३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनितीमा भएका प्रावधान र स्थानीय तहबाट समेट्न पर्ने थप विषयहरू

नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले तयार गरेको राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ र यो नीति कार्यान्वयनका लागि तयार गरेको कार्यायोजना, तथा कर्णाली प्रदेशले तयार गरेको लैससास नीति २०७८का बीचमा धेरै कुरामा तादम्यता देखिन्छ । यसका चार वटा उदेश्यहरूमा समानता देखिन्छ । यी चारवटा बाहेक कर्णाली प्रदेशको नीतिमा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यूवा तथा बालबालिकाको ज्ञान, सीप, क्षमता र श्रृजनशीलताको उपयोग गर्ने उदेश्य थप गरेको देखिन्छ ।

महाबु गाउँपालिकाले पनि लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८ तयार गरी कार्यान्वयनको थालनी गरेको छ। गाउँपालिकाको लैससास नीति २०७८ ले आर्थिक र सामाजिक रूपले पछि परेका समुदाय तथा व्यक्तिहरूको सशक्तीकरण र समातामूलक विकासका माध्यमबाट सबै क्षेत्रमा समान पहुँच सुनिस्चित गर्ने, अर्थपूर्ण सहभागिता अभिबृद्धि गर्ने र उनीहरूलाई लाभ पुर्याउने उदेश्य लिएको छ । राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ तथा कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति २०७८ ले समेटेको लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यमान्यतामा आधारित समाज स्थापना गर्न शासकीय पद्धति विकास गर्ने र महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण गर्ने उदेश्यलाई समेटेर लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना बनाउन जरूरी छ । तसर्थ महाबु गाउँपालिकाको लैससास नीति २०७८, कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति तथा राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन योजना, १६औं योजनाले लैससासका लागि तोकेका कार्यक्रमहरू र सरोकारवालाहरूको परामर्श समेतलाई समेटेर यो लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गर्न लागिएको हो।

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

१.४. सोह्रौं योजनाको प्रावधान

नेपाल सरकारको वि.स. २१०० सम्मको दिर्घकालिन लक्ष्य **"संबृद्ध नेपालः सुखि नेपाली"** लाई योगदान पुर्‍याउने गरी २०८१/८२ देखि २०८५/८६ लागि सोह्रौं योजना बनेको छ। नेपालको संविधानको समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्पलाई आत्मसात् गर्दै १६औं योजनाको परिच्छेद ८ मा लैङ्गिक समानता, सामाजिक न्याय र सामावेशी समाजलाई समेटिएको छ । १६औं योजनाले बाल विवाह, बहु विवाह, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यकहरूको जबरजस्ती विवाह, छाउपडी, बोक्सी जस्ता हानिकारक परम्परा, लैङ्गिक हिंसा, विभेद र शोषणको अन्त्य, सिमान्तकृत वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण र उनीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता, महिलाको कामको सन्मान र अवैतनिक कामको आर्थिक गणनालाई चुनौतिको रूपमा स्वीकार गरेको छ।

यी चुनौतीलाई संबोधन गर्न यस १६ औं योजनाले लैङ्गिक समानता, सशक्तीकरण, सामाजिक न्याय र समावेशीकरणलाई आन्तरिकीकरण, मूलप्रवाहिकरण र स्थानीयकरण गर्ने, तहगत र क्षेत्रगत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी प्रवर्धन गर्ने, लक्षित समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सूनिस्चित गर्ने, तथ्यप्रमाणका आधारमा निर्णय लिने प्रणालीको विकास गर्ने, सकारात्मक विभेदका नीति अवलम्बन गर्ने रणनीति अघि सारेको छ।

१६औं योजनाले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई कार्यान्वयन गर्न प्रशासकीय प्रबन्ध तथा नीतिगत एवं कानूनी सुधार, अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता तथा राष्ट्रिय कार्यायोजना कार्यान्वयन, लक्षित वर्गको पहिचान तथा वर्गीकरण र उनीहरुका लागि विशेष कार्यक्रम, अपाङ्ग मैत्री जीवन सहजीकरण, बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन, लक्षित वर्ग विशेष सामाजिक विकास तथा एकीकरण, तथ्य र प्रमाणमा आधारित सूचना व्यवस्थापन, अनुगमन, मुल्याङ्कन प्रणाली, दलित सशक्तीकरण, सामाजिक जागरण तथा सचेतनामूलक अभियान, अशक्त भएका व्यक्ति, बालबालिका, जेष्ठ नागारिक तथा लैङ्गिक मैत्री संरचना जस्ता कार्यक्रमहरू समावेश गरेको छ।

१६औं योजनाले यसको अन्त्यसम्ममा हासिल गर्ने परिमाणात्मक लक्ष्य समेत निर्धारण गरेको छ। खासगरी वि.सं. २०८५/८६ सम्ममा यस योजनाले लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क ०.८८५बाट ०.९६७, लैङ्गिक सशक्तीकरण मापन सूचकाङ्क ०.४६बाट ०.५९, सामाजिक सशक्तीकरण सूचकाङ्क ०.५८ बाट ०.६५, जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा लैङ्गिक हिंसा पिडित महिला २३.४%बाट २०%, महिलाको प्रतिनिधित्व संघीय संसदमा ३३.६%बाट ४०%, प्रदेश संसदमा ३४.५%बाट ४०%, स्थानीय तहमा ४०.९%बाट ४५%, सार्वजनिक सेवामा महिलाको प्रतिनिधित्व २९.५%बाट ३५%, घर जग्गामा स्वमित्व भएका महिला २३.८%बाट ३५%, श्रमशक्तीमा महिलाको सहभागिता दर २६.३%बाट ३५%, सार्वजनिक सेवाको नीति निर्माण तहमा महिला १३.७%बाट २०%, लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट ४०%बाट ५०%, विद्यालय वा कार्यस्थलमा महिनावारीका कारण अनुपस्थित हुने महिला ९.४%बाट ४% पुर्याउने लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ।

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

[illegible] योजनाका कार्यक्रमहरू स्थानीय तहले कार्यान्वयन गरेर नै लक्ष्य हाँसिल गर्न सकिने त्यसैले स्थानीय तहको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यावन्वयनको लागि बनाइने विस्तृत कार्यान्वयन योजना बनाउँदा १६औं योजनाले समेटेका कार्यक्रम तथा लक्ष्य हासिल गर्न योगदान पुग्ने क्रियाकलापहरू राखिनु जरुरी छ ।

२. कार्य योजनाको आवश्यकता, उदेश्य, बिधि र प्रकृया

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण "संबृद्ध नेपाल सुखी नेपाली" भन्ने नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको दिर्घकालिन लक्ष्यको महत्वपूर्ण आयाम हो । लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणले सबै मानिसहरूको आत्मसम्मान उच्च गराउँछ र विकास र शान्ति अभियानमा सबैको योगदान बढ्दछ । समानता र समावेशीकरणले कोहि दुःखी नहुने वातावरण बन्दछ र सबैलाई खुसी मिल्दछ । त्यसैले नेपालको संविधान [illegible] मर्म र अन्तरराष्ट्रिय स्तरमा नेपालले गरेका प्रतिबद्धता अनुसार नेपालका तिनै तहका सरकारले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्धनका लागि आवश्यक नीति, ऐन, नियम र रणनीति निर्माण गरी कार्यान्वयनको तयारी गरिसकेका छन्। लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति अनुसार नीति कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय स्थानीय तह भएकाले स्थानीय तहले के कस्ता क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्ने भन्ने कुरामा स्पष्ट हुन जरूरी छ । महाबु गाउँपालिका आफै र गाउँपालिका [illegible] लैससासमा काम गर्ने सबै संघ संस्था बीच लैससास सम्बन्धमा साझा बुझाई र लैङ्गिक समानाता र सामाजिक समावेशीकरणमा तय गरिएका लक्ष्य हासिल गर्न संचालन गरिने विस्तृत क्रियाकलापहरू पनि साझा हुन जरूरी छ । यसले कार्यान्वयनमा एकरुपता ल्याई उदेश्य हासिल गर्न सजिलो बनाउछ । त्यसैले लैससास नीति कार्यान्वयनका लागि सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा यो लैससास नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको हो।

यस विस्तृत कार्यान्वयन कार्यायोजनाको मुख्य उदेश्य महाबु गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरण ऐन र नीति तथा रणनीति कार्यान्वयन गर्ने साझा आधार तयार गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।

यसका विशिष्ट उदेश्यहरू-

क) लैससास नीति तथा रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन तथा क्रियाकलापहरूलाई समान र निरन्तर संचालन गर्नका लागि गाउँपालिकालाई सहजीकरण गर्ने ।

ख) लैससास नीति तथा रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्न साझा विस्तृत क्रियाकलापहरू तयार गरी लैससासका सवाललाई मुलप्रवाहिकरण गर्न यस क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरुलाई सक्षम बनाउने ।

ग) लैससास कार्यान्वयनमा गरिएका प्रयासलाई सुदृढ गर्न, समिक्षा गर्न र अनुगमन गर्न गाउँपालिकालाई सक्षम बनाउने ।

मौजुदा दस्तावेजहरूको विश्लेषण, गाउँ कार्यपालिका र सरोकारवालाहरूको परामर्श, र लैससास क्षेत्रका विज्ञता भएका व्यक्तिहरूको अनुभव समेतको संयुक्त प्रयासबाट यो लैससास नीति २०७८को विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ ।छ। यसका लागि निम्न चरणहरू पुरा गरिएको छ ।

क. **लैससाससंग सम्बन्धित दस्तावेजहरूको अध्ययन:** लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना निर्माणका क्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय प्रावधानहरु, नेपालको संविधान २०७२, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७, राष्ट्रिय बालबालिका नीति २०८०, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी नीति २०८०, १६ औं योजना, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४मा भएको लैससाससंग सम्बन्धित प्रावधानहरु, दिगो विकास लक्ष्य ५, कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति २०७८, भैरवी गाउँपालिकाको लैससास नीति मुलप्रवाहिकरण रणनीतिक योजना, गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का लैङ्गिक समानता सम्बन्धी तथ्याङ्क आदि अध्यायन तथा विश्लेषण गरि वस्तुगत अवस्था र विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको आवश्यकताको आधार र औचित्यता स्पष्ट पारिएको थियो।

ख. **गाउँ स्तरीय सरोकारवालासंगको परामर्श गोष्ठी:** यो कार्यान्वयन योजना निर्माणको क्रममा भैरवी गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरू, गाउँपालिकाका कर्मचारीहरू र गाउँपालिका क्षेत्रमा लैससासमा काम गर्ने संस्थाहरू तथा अन्य सरोकारवालाहरूसँग एकदिने छलफल तथा अन्तरक्रिया गरी लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाका मूख्य विषयगत क्षेत्र र क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएकोछ । यसैगरी महिला तथा बालबालिका शाखाका कर्मचारीहरूसंग थप छलफल गरी पालिकास्तरबाट भएका लैससास कार्यान्वयनका प्रयासहरू, त्यससंग संबन्धित अन्य दस्तावेजहरू, लैङ्गिक वजेट कोड राख्ने अभ्यास तथा अन्य असल अभ्यासहरू लगायतका विषयहरूबारे जानकारी लिइ यस कार्ययोजनामा समेट्न सकिने विषयवस्तुको जानकारी लिइएको थियो।

ग. **लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको मसौदा:** गाउँपालिकाको परामर्श गोष्ठी तथा अन्य छलफलका सुझावहरू, मौजुदा भैरवी गाउँपालिकाको लैससास नीति मुलप्रवाहिकरण रणनीति योजना, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन योजना, १६ योजनाका प्राथमिक कार्यक्रमहरू, कर्णाली प्रदेशको लैससास रणनीति समेतलाई ध्यानमा राखी विस्तृत कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गरिएको छ । मस्यौदा कार्ययोजना सरोकारवालाहरूको अध्यायनका लागि पृष्ठपोषण गोष्ठि भन्दा एक हप्ता अगाडि नै उपलब्ध गराएको थियो ।

घ. **लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको मस्यौदामाथि छलफल:** मस्यौदालाइ अन्तिम रूप दिने सम्बन्धमा गाउँपालिकाले शुरू परामर्श गर्दा सहभागी भएका सरोकारवालाहरूसँग पुनः एक दिनको छलफल आयोजना गरी विस्तृत कार्ययोजनाका विषयवस्तुहरू खासगरि विषयगत क्षेत्र र यस अन्तर्गत रहेका क्रियाकलापहरूमा अन्तिम सुझावका लागि छलफल गरिएको छ । सोही बमोजिम प्राप्त सुझावहरूलाई थप स्पष्ट पार्दै

गाउँपालिकाको समग्र परिवेश एवम् आवश्यकता र औचित्यता अनुसार थपघट गरी यो कार्यान्वयन योजनालाइ अन्तिम स्वरूप दिइएको छ ।

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्विकृतः गाउँ पालिकाले लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको गहन अध्ययन गारि कार्यपालिकाको मिति...................... को बैठकबाट यो लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना पारित गरी लागु गरिएको छ।

३. सरोकारवालाको नक्साङ्कन

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको प्रभावकारी कार्यान्यनका लागि यस महाबु गाउँपालिकामा लैससासमा चासो भएका र प्रभाव पार्न सक्ने विभिन्न सरकारी निकास, विकास साझेदार तथा गैर सरकारी साझेदारहरु, सामुदायिक संस्थाहरु र नागरिक संस्थाहरुलई प्रमूख सरोकारवालाहरुमा सुचीकृत गरिएको छ। यस गाउँपालिका क्षेत्रमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विस्तृत कार्यान्यन योजना लागु गर्दा निम्नबमोजिमका सरोकारवालाहरु पहिचान भई उनीहरूको भूमिकालाई निम्न अनुसार स्पष्ट पारिएको छ।

प्रमुख सरोकारवाला	**लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरणको लागि सरोकारवालाको भूमिका**
• महाबु गाउँपालिका	• लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति, रणनीति, कार्यविधि, कार्ययोजना निर्माण गर्ने । • लैससासको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्ने । • योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको अनुगमग तथा मुल्याङ्कन गर्ने । • लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरूसंग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने। • लैससास समितिले पेस गरेको अनुगमन प्रतिवेदन ग्रहण गर्ने र सुधार गर्दै लैजाने ।
• लैससास कार्यान्वयन समिति	• गाउँपालिकामा निर्माण हुने सबै प्रकारका ऐन, कानून, कार्यविधि तथा दस्तावेजमा लैससासको विषयवस्तु समावेश गरी मुलप्रवाहीकरण गर्ने । • योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका समस्या समाधान गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने । • लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने र अन्य सरोकारवाला निकाय सँग प्रभावकारी समन्वय गर्ने । • गाउँपालिका स्तरमा खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने, डाटाबेस राख्न सहजीकरण

	गर्ने । • लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना अनुगमनलाई व्यवस्थित गर्ने ।
- न्यायिक समिति	• गाउँपालिका तहमा आएका आफ्ना अधिकार क्षेत्र भित्रका सवालहरुको संवोधन तथा सहजीकरण गर्ने र अन्य मुद्धाहरुमा सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने। • सबै वडा तहमा मेलमिलाप केन्द्र संचालन गर्ने। • मेलमिलाप सहजकर्तामा लैससासको अवधारणा बुझाउने।
- महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा	• लैससास सम्बन्धी बनेका नीति तथा रणनीतिको कार्यान्वयन गराउने । • महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने। • लैससासको शीर्षकमा विनियोजन भएको बजेटको समयमा नै खर्च गर्ने। • लैससासको लागि भएका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्वयनमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने।
- वडा समिति	• वडा तहको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन गर्ने । • योजना छनौट प्रक्रियामा महिला तथा लक्षित वर्गसंग छुट्टाछुट्टै छलफल गरी उनीहरुको व्यवहारीक र रणनीतिक आवश्यकताको आधारमा योजनाको प्राथमिकीकरण गर्ने। • टोल स्तरमा लैससास सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम गर्ने ।
- मेलमिलापकर्ता	• वडा स्तरमा हुने विवादको समाधान तथा समाधान हुन नसक्ने मुद्धालाई न्यायिक समिति तथा अन्य निकायमा सिफारिस गर्ने ।
- टोल विकास संस्था	• टोलमा संचालन हुने विकास निर्माण, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्यनमा महिला तथा लक्षित वर्गको सहभागिताको सुनिश्चित गराउने । • टोलमा बसोबास गर्ने गरिव, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, तथा बेरोजगार व्यक्तीहरुको तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने । • सबै प्रकारका हिंसा तथा सामाजिक कु-प्रथा रोक्न सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने । • आफ्नो टोललाई लैससास मैत्री तथा वातावरण मैत्री बनाउन कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- इलाका प्रहरी कार्यालय	• घरेलु हिंसा, यौनजन्य वा अन्य लैङ्गिक हिंसाको उजुरीको सुनुवाई गरी पिडितलाई संरक्षण र दोषी उपर कार्वाही गर्ने।
- नागरिक समाज	• महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका समुहहरुका लागि सामाजिक परिचालनका क्रियाकलापहरुमा सहयोग गर्ने।

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	• समावेशी सवालमा आवाज उठाउने र सामाजिक विभेद तथा कुरीति विरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने। • लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरूको वकालत गर्ने ।
- महिला तथा बालिकाका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाहरु (आवाज, स्याक नेपाल, किर्डाक नेपाल, टिपिओ, सोसेक, समाज 'महिला समृद्ध नेपाल कार्यक्रम)	• गाउँपालिकाको लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने। • गाउँपालिकाको लैससास नीति तथा रणनीतिले प्राथमिकतामा राखेका कार्यक्रमहरुलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्ने। • महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका समुहहरुका लागि आर्थिक प्राविधिक र व्यावसायीक सहयोग पर्याउने। • महिलाको उद्यमशीलता विकासका लागि लगानी तथा क्षमता विकास गर्ने । • लैङ्गिक हिंसा, सामाजिक विभेद, कु-प्रथा र अन्याय हटाउन सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

४. स्थानीय सरकारको बजेट बिनियोजनको प्रक्रिया र आधार

महाबु गाउँपालिकाले नेपाल सरकारले तय गरेको स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तयार गर्दा पालना गर्नुपर्ने ७ चरणहरूलाई अनुशरण गर्दै आएको छ ।गाउँपालिका उपाध्यक्षको नेतृत्वमा रहेको योजना तर्जुमा समितिले आवश्यक पूर्व तयारी, बजेटको स्रोत आँकलन तथा प्राथमिकता क्षेत्र तय गरी टोल तथा वडा स्तरीय माग संकलन गर्न परामर्श छलफल गर्दै आएको छ। **"समुन्नत महाबु: सुखी महाबूवासी"** भन्ने सोचका साथ **"सामाजिक, आर्थिक पूर्वाधार र संस्थागत विकास गरी प्रविधि मैत्री एवं सूशासन युक्त समुन्नत महाबू निर्माणको आधार"** भन्ने मूल लक्ष्य लिएर महाबु गाउँपालिकाले विकासका योजना तयारी गर्दै आएको छ। टोलबाट माग सूची आएपछि वडा स्तरमा प्राथमिकीकरण गरी योजना समितिमा पेश हुने र सोहि सूचीका आधारमा योजना समितिले उपलब्ध स्रोत र प्राथमिकताका क्षेत्रलाई ध्यानमा राखी योजना तयार गर्ने गरेको छ।

गाउँपालिकाको योजना समितिले योजना छनौट गर्दा संघीय तथा प्रादेशिक सरकारको चालू वर्षको योजना तथा बजेट, कर्णाली प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य, गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रमले निर्धारण गरेको नारा र प्राथमिकता क्षेत्र, टोलवस्ती तथा वडा स्तरबाट आएका प्रथमिकता, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले तोकेको गाउँपालिकाको भूमिका समेतलाई ध्यानमा राखी योजना तयार गर्दै आएको छ। टोल तथा वस्ती र वडा स्तरबाट आउने विकासका मागहरूमा बढि जसो भौतिक पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जनसंग संबन्धित आउने तर लैङ्गिक समानाता तथा समावेशीकरण कम प्राथमिकतामा पर्ने हुँदा

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

[illegible] नै लैङ्गिक समानता र समावेशी विकास र यसको दिर्घकालिन फाइदा बारे सचेतना गराउने [illegible] छ ।

योजना समितिले तयार गरेको योजना तथा बजेट गाउँ सभाबाट पारित भएपछि गाउँपालिका अध्यक्षबाट प्रमूख प्रशासकीय अधिकृतलाई कार्यान्वयनका लागि कार्यदिश दिएपछि कार्यान्वयन अगाडि बढ्छ । गाउँपालिकाले योजना कार्यान्वयनमा जिम्मेवारी अनुसार वडा र गाउँपालिका तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरू समेतको सहभागितालाई अनिवार्य गर्दै कार्यान्वयन र अनुगमगन गरिदै आएको छ ।

५. स्थानीय सरकारको लैंससास कार्यान्वयन कार्य योजना र वार्षिक योजनाको सम्बन्ध र अवस्था

महावु गाउँपालिकाको विगत वर्षको नीति तथा कार्यक्रम र आ.व. २०८०/८१ र २०८१/८२ बजेटले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई सम्बोधन गर्न गरेका प्रयासहरू निकै सीमित रहेको देखिन्छ। नीति तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेटले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्धनका लागि केहि विषयहरू समेटेको भएपनि लैङ्गिक समानता नीति २०७७का उदेश्य हासिल गर्न अरू थप प्रयास गर्न पर्ने देखिन्छ ।

आ.व. २०८१/८२ को नीति तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धिका लागि केहि विषयहरू समेटिएको छ । अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण, बालमैत्री स्थानीय शासन प्रणाली, अन्तरपुस्ता संवाद, बाल हिंसा अन्त्यका लागि पंचवर्षीय रणनीति निर्माण, उपाध्यक्षसंग बालबालिका र लक्षित वर्ग कार्यक्रम, बालबालिकामा लगानि, छुवाछुत अन्त्य सचेतना, दलित तथा शिल्पी समुदायको पेशालाई व्यवसायमा बदल्ने, अपाङ्गता सहायता कक्ष, बाल हेल्प लाइन, महिला नेतृत्व विकास जस्त विषय यस नीति तथा कार्यक्रमले समेटेको छ ।

महावु गाउँपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तथा बजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत (GRB coding) अनुसार लैससासलाई छुट्टै उपक्षेत्रमा राखेर महिला लक्षित, दलित लक्षित, अपाङ्ग लक्षित कार्याक्रमहरू समेटेको छ। उपाध्यक्ष लोकसेवा तयारी कक्षा, उपाध्यक्षसंग बालबालिका, दलित, महिला, जनजाती लक्षित कार्यक्रमहरूमा वजेट व्यवस्था गरेको छ । यस गाउँ पालिकाले आ.व. २०८०/८१मा बजेटमा लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्र अन्तरगत रहेका रकम रू. २१,१२,११५। बजेट विनियोजन गरेको थियो, जो कुल बजेट (रू. ४५,३०,८३,६८०) को ०.५% र पूँजीगत बजेट (रू. [illegible],००,९११)को १.४% हो। गाउँपालिकाको आ.व. २०८१/८२ मा लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रमा छुट्याइएको बजेटको आकार र अनुपात दुवै घटेको छ । यस आ.व.मा लैससास उप-क्षेत्र अन्तरगत रू. १७,९०,००० बजेट विनियोजन गरिएको छ, जुन त्यो वर्षको कुल बजेट (रू. [illegible]१४,५९,७५३) को ०.४ % र पूँजीगत बजेट (रू. १३,००,००,०००) को १.४% मात्र हो ।

महावु गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय डाँवाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

कार्यक्रममा लैससास उप-क्षेत्रमा बजेट देखिए अनुसार विस्तृत क्रियाकलापहरूमा लैङ्गिक तथा सामाजिक कार्यान्वयन गर्नका लागि स्पष्ट क्रियाकलाप र बजेट व्यवस्था गरिएको देखिँदैन ।कार्यक्रम तथा बजेटमा सम्बन्धी दिवस तथा समारोह मनाउन, लक्षित वर्ग सहयोगी क्रियाकलापहरू संचालन गर्न केहि कार्यक्रम र बजेट व्यवस्थ गरिएको भएपनि लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका समग्र उदेश्यहरू हासिल गर्न यस महाबु गाउँपालिकाको लैससास विस्तृत कार्यान्यिन योजनाले समेटेको लैससास मैत्री नीति र संरचना निर्माण, लैङ्गि हिंसा, भेदभाव र शोषण अन्त्य, लैससास संवेदनशील शासकीय पद्धति र महिलाहरूको आर्थिक सशक्तीकरणलाई समानान्तर रूपमा वार्षिक योजना र बजेट बनाई कार्य संचालन गर्न आवश्यक छ ।

६ विस्तृत कार्य योजना अनुगमन संयन्त्र तथा प्रक्रिया

महाबु गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७७ मुलप्रवाहिकरण रणनीतिले गाउँ स्तरीय लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समिति र वडा स्तरमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति रहने प्रावधान गरेको छ। लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन योजनाले अनुगमनको जिम्मेवारी समेत लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिले गर्ने व्यवस्था गरेको छ। उक्त समितिको योजना निर्माण, कार्यान्वयनमा सहजीकरणका साथै अनुगमन समेतको भूमिका रहेको छ। लैससास समितिको कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्न गाउँपालिका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा निम्न ५ सदस्यीय अनुगमन तथा मुल्याङ्कन कार्यदल गठन गरी अनुगमनलाई चूस्त र व्यवहारिक बनाइनेछ ।

क) गाउँपालिका उपाध्यक्ष – संयोजक
ख) सामाजिक विकास समिति संयोजक – सदस्य
ग) सामाजिक विकास शाखा प्रमूख – सदस्य
घ) महिला, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक शाखा प्रमूख – सदस्य
ङ) गाउँपालिका क्षेत्रमा लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्था मध्येबाट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिले तोकेको एकजना प्रतिनिधि – सदस्य

नोटः अनुगमन कार्यदलले आवस्यकता अनुसार महिला तथा लक्षित वर्गका व्यक्तिलाई अनुगमन समितिमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

अनुगमन समितिले निम्न अनुसार लैससासका कार्यक्रमको योजना, कार्यान्वयन, र यसको प्रभावकारिताको अनुगमन गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्नेछ।

क) खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन फर्मेट निर्धारण गरि क्रियाकलाप सम्पन्न भएपछि नियमित प्रतिवेदन पेश गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
ख) गाउँपालिकामा खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने डाटाबेस तयार गरी नियमित अध्यावधि गरिने छ ।

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

ग) योजना तर्जुमाका लागि बजेट निर्देशिका बनाउँदा लैससासमा प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने न्यूनतम प्रतिसत बजेट सुनिस्चित गर्ने परम्परा थालिनेछ ।

घ) गाउँपालिकाको बजेट सुत्रमा लैससास संकेत (GRB coding) लागू गरी लैससास मैत्री बजेटको सुनिस्चित गरिनेछ।

ङ) विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले पहिचान गरेका क्रियाकलापहरूको वार्षिक योजनासंग सामानजस्यता भए नभएको सुनिस्चित गरिने छ।

च) वार्षिक योजनामा भएका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनमा अर्धवार्षिक रूपमा कार्यदलले फिल्डमा अनुगमन गरी यसको प्रभावकारिता, सुधार गर्नुपर्ने पक्ष वारे छलफल गरिनेछ।

छ) कार्यदलले लैङ्गिक तथा जनजातीको खण्डिकृत तथ्याङ्क विश्लेषण र फिल्ड अनुगमनको उपलब्धी संकेतलाई समेटेर अर्धवार्षिक रूपमा प्रतिवेदन तयार गरी लैससास समितिमा प्रस्तुत गर्नेछ।

ज) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समितिले छलफल गरी अनुमोदन गर्ने र गाउँ कार्यपालिकाको बैठकमा समितिको तर्फबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ।

झ) गाउँकार्यपालिकाले प्रतिवेदन प्रति छलफल गरि सुधार तथा आउँदो योजनाका तर्जुमा लागि आवश्यक निर्देशन गर्नेछ ।

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, विस्तृत कार्यान्वयन योजना

क. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	लैंससास नीतिको उदेश्य १: महिला, किशोरी तथा बालबालिकाको सामाजिक, आर्थिक विकासका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्ने								
१	लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष संचालन मापदण्ड/ कार्यविधि निर्माण	पीडित महिला, बालबालिका	गाउँपालिका	नमूना कार्यविधि		१	√		स्वीकृत कार्यविधि
२	सुरक्षित र मर्यादित कार्यस्थल निर्माणका लागि शुन्य सहनशिलताको नीति निर्माण(अन्तरष्टिय श्रम मापदण्ड अनुसार)	महिला	गाउँपालिका	नमूना कार्यविधि		१	√	√	स्वीकृत शुन्य सहनशिलताको नीति
३	लैङ्गिक, बाल तथा अपाङ्गतामैत्री संरचना सम्बन्धी मापदण्ड तथा निर्देशिका निर्माण (भवन निर्माण आचारसंहिता)	बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति	गाउँपालिका			१	√		मापदण्ड
४	बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन एकिकृत कार्यविधि निर्माण / संसोधन		महिला बालबालिका शाखा	नमूना कार्यविधि		१	√		संसोधित कार्यविधि
५	बाल विवाह अन्त्यका लागि रणनीति निर्माण	बालबालिका	महिला बालबालिका शाखा	रणनीति		१	√		रणनीति
६	घरेलु कामको आर्थिक मुल्याङ्कन मापदण्ड निर्माण	महिला	रोजगार शाखा	नमूना मापदण्ड		२	√		स्वीकृत मापदण्ड
७	समूह/समिति गठन तथा संचालन मार्गदर्शन निर्माण [illegible]	महिला	गाउँपालिका			१	√		मार्गदर्शन

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
८	महिला, बालबालिका तथा सबै लक्षित समूहको लागि गाउँपालिकाको कूल पुँजीगत बजेटको कम्तीमा १५% बजेट विनियोजन।	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	विनियोजित बजेट
९	पालिका स्तरमा एकिकृत स्याहार नीति निर्माण	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२	√	√	स्याहार नीति
१०	बस्तुगत टेवा/ उधमशिलता विकास संचालन कार्यविधी / मापदण्ड निर्माण	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			१	√	√	कार्यविधी तयार
११	पालिका स्तरीय अपाङ्गता अधिकार समिति गठन संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	अपाङ्गता भएका व्यक्ती	महिला बालबालिका शाखा			१	√		कार्यविधि
१२	विपद संवेदनशील एवं समावेशीमुलक सामाजिक सुरक्षा कार्यविधि निर्माण	सबै	गाउँपालिका			१	√		विपद संवेदनशील कार्यविधि
१३	महिला केन्द्रीत लगानी प्रर्वद्धनका लागि सार्वजानिक तथा निजी साझेदारीता सम्वन्धी कार्यविधि निर्माण	महिला	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	कार्यविधि
१४	बाल क्लव संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि/ निर्देशिका निर्माण	बालबालिका	महिला बालबालिका शाखा	नमुना निर्देशिका		१	√		स्वीकृत कार्यविधि / निर्देशिका
१५	लैङ्गिक मैत्री कार्यस्थल निर्माणका लागि आचारसंहिता निर्माण	कार्यरत व्यक्ति	गाउँपालिका			१	√		आचारसंहिता
१६	पालिका तथा वडा स्तरीय महिला समिति गठन तथा परिचालन	महिला	गाउँपालिका \ वडा						वडा महिला समिति
१७	लैङ्गिक हिंसा निवारण/निवारण समूह/संजाल गठन,	लक्षित वर्ग	वडा			१-निरन्तर	√	√	समूह गठन र नियमित

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	पुर्नगठन तथा परिचालन								बैठक
१८	कार्यस्थलमा स्तनपान /शिशु स्याहार कक्ष निर्माण तथा संचालन	महिला तथा बालबालिका	गाउँपालिका			१	√	√	कक्ष व्यवस्थापन
१९	पालिका तथा वडा स्तरीय जेष्ठ नागरिक अधिकार समिति गठन र परिचालन	जेष्ठ नागरिक	महिला बालबालिका शाखा			१-निरन्तर	√		जेष्ठ नागरिक अधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
२०	गाउँपालिका तथा वडा स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समिति गठन, पुर्न गठन तथा परिचालन	सबै	गाउँपालिका/ वडा			१-निरन्तर	√		लैससास कार्यान्वयन समिति गठन र नियमित बैठक
२१	पालिका तथा वडा स्तरीय अपाङ्गता अधिकार समिति गठन र परिचालन	अपाङ्गता भएका व्यक्ती	महिला बालबालिका शाखा			२- निरन्तर	√		अपाङ्गता अधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
२२	स्थानीय बाल अधिकार समिति गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	बालबालिका	गाउँपालिका						बालअधिकार समिति
२३	बाल तथा किशोर किशोरी क्लव गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	महिला तथा बालबालिका	गाउँपालिका, वडा			निरन्तर	√	√	क्लव गठन र गठन र नियमित बैठक
२४	बालकोषको स्थापना तथा परिचालन	बालबालिका	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	बालकोष
२५	लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष स्थापना तथा परिचालन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	हिंसा निवारण कोष
२६	बाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण	बालबालिका	गाउँपालिका			२	√	√	मापदण्ड
२७	लैङ्गिक हिंसामा परेका व्यक्ति केन्द्रित सिफारिस प्रणालीको स्थापना र परिचालन	सेवा प्रदायक निकायहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सिफारिस प्रणालीको स्थापना

महावु गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय भैरवाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
२८	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरुका लागि सामाजिक सुरक्षाको नीति निर्माण र स्रोत व्यवस्थापन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२	√	√	नीति
लैंससास नीतिको उदेश्य २: लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, र शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यामान्यता-मा आधारित समाज स्थापना गर्ने ।									
१	दिवसीय कार्यक्रम (बाल दिवस, महिला हिंसा विरूद्ध १६ दिने अभियान, नारी दिवस, अपाङ्गता दिवस, जेष्ठ नागरिक, श्रम दिवस, अन्तर्राष्टिय स्याहार तथा सहयोग दिवस आदी)	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन, फोटो
२	छाउपडी प्रथा उन्मुलनका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम	महिला, बालबालिका	वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
३	सडक नाटक (नकारात्मक परम्परा, बाल विवाह, बाल श्रम, घरेलु हिंसा तथा सामाजिक भेदभाव विरूद्ध)	महिला, बालबालिका	गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन
४	बाल विवाह अन्त्यका लागि विद्यालय स्तरीय वक्तृत्वकला प्रतियोगिता सञ्चालन	किशोर-किशोरी	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन, फोटो र उपस्थिति रजिष्टर
५	गाउँपालिका स्तरीय अन्तरपुस्ता संवाद कार्यक्रम	सबै	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन, फोटो र उपस्थिति रजिष्टर
६	वडा स्तरीय लैससास सम्बन्धी कानूनी साक्षरता कक्षा सञ्चालन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन, फोटो र उपस्थिति रजिष्टर
७	बाल हेल्प डेस्क, स्तनपान कक्ष, नागरिक सहायता कक्ष स्थापना र संचालन	महिला तथा बालबालिका	गाउँपालिका, वडा			निरन्तर	√	√	हेल्प डेस्क, स्तनपान कक्ष, नागरिक सहायता कक्ष
८	बाल हेल्पलाइन र अस्थाई आश्रय स्थलको संचालनका लागि समन्वय र सहकार्य	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रगति प्रतिवेदन
९	हिंसाबाट पीडित महिला तथा बालिकाको संरक्षणको लागि	महिला तथा	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रगति प्रतिवेदन

महाबु गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय गैडाबाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	अल्पकालिन सुरक्षित आश्रय तथा दिर्घकालिन पुनःस्थापना केन्द्रसंग समन्वय र सहकार्य	बालबालिका							
१०	नकारात्मक सामाजिक परम्परा तथा अभ्यास साबन्धी वक्तृत्व कला	बालबालिका	गाउँ/वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
११	अन्तरपार्टी महिला संजाल गठन र क्षमता विकास तथा परिचालन	महिला, बालबालिका	गाउँपालिका			२-निरन्तर	√	√	संजाल गठन र नियमित बैठक
१२	ज्योतिष, पण्डित, धर्मगुरुहरु तथा धामि-झाँक्रीसंग सामाजिक कु-संस्कारका बारेमा अन्तरक्रिया	धर्म गुरुहरु	गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१३	हिंसा तथा दुर्व्यवहार सम्बन्धी उजुरी संयन्त्र र प्रक्रियाका बारेमा सचेतना	सबै	गाउँपालिका / वडा			२-निरन्तर	√	√	उजुरी प्रणाली
१४	रूपान्तरण प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम		गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१५	किशोर किशोरी र अभिभावकका लागि रुपान्तरण कक्षा संचालन	किशोर किशोरी र अभिभावक	गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१६	सामुदायिक मनोसामाजिक परामर्शकर्ता तालिम तथा परिचालन	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुको अभिलेख
१७	हिंसा पीडितलाई आवश्यकतामा आधारित निःशुल्क र गुणस्तरीय सेवा (स्वास्थ्य, शिक्षा, कानूनी, अस्थाई आश्रय स्थल, पुर्नस्थापना तथा जिविकोपार्जन)	लैङ्गिक हिंसा पीडित	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रगति प्रतिवेदन
१८	विद्यालयस्तरको स्थानीय पाठ्यक्रम पुनरावलोकन तथा लैससास (वृहत यौनिकता शिक्षा) सचेतनाका विषयवस्तु समावेश र तालिम	बालबालिका	गाउँपालिका	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र		१	√		संसोधित पाठ्यक्रम

महावु गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय गैडावाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
१९	किशोर/किशोरी मैत्री सूचना केन्द्र स्थापना तथा संचालन (बिद्यालय तथा समुदायमा)	किशोर/कि-शोरी	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सूचना केन्द्र
२०	लैङ्गिक विभेदको अवस्था र बालबालिकाको स्थितीको सर्वेक्षण गरी प्रतिवेदन निर्माण	महिला, बालबालिका	गाउँपालिका			२, ५	√	√	प्रतिवेदन
२१	लागु औषध, साइवर सुरक्षा तथा प्रविधिको प्रयोग सम्बन्धी अभीमुखीकरण	महिला बालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन र उपस्थिति रजिष्टर
२२	साइवर सुरक्षा तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग सम्बन्धी सचेतना अभियान (प्रहरी संगको साझेदारीमा)	महिला बालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	साइवर प्रयोग चेतना स्तर
२३	गाउँपालिकाको स्याहार प्रोफाइल निर्माणको लागि स्याहार आवश्यकताहरु, सेवाहरु र नीतिहरुको नक्साकंन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			१	√	√	नक्साकंनको प्रतिवेदन
२४	लैङ्गिक हिंसा र सिफारीस प्रणाली सम्बन्धी सेवा प्रदायक निकायहरुको क्षमता विकास	स्थानीय अगुवा तथा सेवा प्रदायक	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
२५	हानिकारक परम्परा तथा लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी समुदाय तथा पारिवारिक संवाद	समुदाय, परिवार	वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२६	महिला हिंसा, भेदभाव र शोषण सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना र संचालन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना
२७	बैंक खाता छोरीको सूरक्षा जीवन भरीको कार्यक्रमलाई सहजीकरण		गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	छोरीहरुको बैंक खाताको अभिलेख
२८	न्यायिक समिती तथा मेलमिलापकर्ताको क्षमता विकास	सेवाग्राहीहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	क्षमता विकास
२९	विधालयको गुनासो व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरुलाई गुनासो व्यवस्थापन र सिफारीस प्रणालि	शिक्षक तथा लैससास सम्पर्क	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	गुनासो व्यवस्थापन, घटना सिफारीसको अभिलेख

महादेव गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय गैडाबाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	सम्बन्धी क्षमता विकास	व्यक्ति							
३०	बालमैत्री गाउँपालिका घोषणाका लागि कार्ययोजना निर्माण र अभियान संचालन	बालबालिका	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	बालमैत्री नगरका सूचकहरु
३१	बालमैत्री गाउँपालिका घोषणा	सबै बालबालिका	गाउँपालिका			५	√	√	बाल मैत्री नगर
३२	हिंसामुक्त गाउँपालिका निर्माणका लागि सचेतनामूलक अभियान संचालन	सबै	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
३३	सामाजिक सुरक्षासंग सम्बन्धित सरोकारवालाहरुलाई अभिमूखीकरण	सरोकारवालाहरु	गाउँपालिका			१-निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
लैससास नीतिको उदेश्य ३: लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी शासन पद्धति अवलम्बन गर्नु ।									
१	निशुल्क Cancer Screening शिविर संचालन	महिला तथा किशोरीहरु				निरन्तर	√	√	शिविर संचालनको प्रतिवेदन
२	अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण शिविर संचालन	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	परिचयपत्र वितरणको अभिलेख
३	वडा/टोल स्तरीय लैससास अभिमूखिकरण	सबै	वडा			२- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
४	आवधिक योजनामा लैससास मैत्री प्रावधानको संशोधन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२	√	√	संशोधित आवधिक योजना
५	बालबालिकाको स्थिती प्रतिवेदन प्रकाशन र वितरण	बालबालिकाहरु	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	स्थिती पत्र
६	पालिकाको लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत (GRB)	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका	GRB कोडिङ दिग्दर्शन		२- निरन्तर	√	√	GRB coding को विवरण प्रतिवेदन
७	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट कोडिङ र लैससास परिक्षण सम्बन्धी क्षमता विकास	जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारी	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	नियमीत लैससास [illegible]

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
८	पालिका र वडा स्तरीय लैससास संपर्क व्यक्ति छनौट, क्षमता विकास र परिचालन	लैससास संपर्क व्यक्ति/ समिति	गाउँपालिका र वडा			निरन्तर	√	√	लैससास संपर्क व्यक्तिको अभिलेख
९	लक्षित वर्ग, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र एकल महिलालाई लोकसेवा आयोगको निःशुल्क तयारी कक्षा संचालन	महिला/लक्षित	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तयारी कक्षामा सहभागीको अभिलेख
१०	बाल विवाह अन्त्यका लागि विवाह गर्नु पूर्व वडा कार्यालयबाट सिफारीसको व्यवस्था	सबै	वडा			१- निरन्तर	√	√	सिफारीस अभिलेख
११	कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिका लागि लैससास मूलप्रवाहिकरण क्षमता विकास तालिम	कर्मचारी/जनप्रतिनिधि	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१२	महिला जनप्रतिनिधिको लागि नेतृत्व विकास तालिम	महिला जनप्रतिनिधि	गाउँपालिका			१,२,३	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
१३	वार्षिक योजना तर्जुमा पूर्व तयारीका लागि लक्षित वर्ग छलफल	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	योजनामा लक्षित वर्गको अभिलेख
१४	लैससास सचेतना वडा स्तरीय अर्धवार्षिक अन्तरक्रिया	सबै	वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१५	पालिकामा खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र विद्युतीय प्रणाली मार्फत तथ्याङ्कको अद्यावधीकरण	तथ्याङ्क शाखा	गाउँपालिका			१	√	√	खण्डीकृत तथ्याङ्क
१६	लैससास जागरण रेडियो कार्यक्रम	सबै	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	रेडियो स्क्रिप्ट
१७	बाल मनोविज्ञ र समाजसेवी सूचिकरण	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सूचिकृत बालमनोविज्ञ र समाजसेवी
१८	बाल संरक्षण सूचना प्रणाली र बाल अधिकार सूचना [illegible] प्रणालीको स्थापना र संचालन	बालबालिका	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	सूचना प्रणाली
१९	[illegible]	सबै	गाउँपालिका			२	√	√	संशोधित आवधिक योजना

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	सवालहरुको मूलप्रवाहीकरण कार्यशाला गोष्ठी								
२०	जोखिममा परेका बालबालिका तथा परिवारको पहिचान गरी आवश्यकतामा आधारित सहयोग (शिक्षा, स्वास्थ्य, कानूनी, पुर्नस्थापना, सीप तथा व्यवसाय प्रवर्धन)	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	✓	✓	जोखिममा परेका बालबालिकाको तथ्यांक र प्राप्त सहयोगको अभिलेख
२१	लैससास सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन प्रणालीको स्थापना र संचालन	लक्षित वर्ग	महिला बालबालिका शाखा			१-निरन्तर	✓	✓	सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन प्रणाली
२२	विपद जोखिम न्यूनिकरणका लागि लैसअसास उत्तरदायी विपद जोखिम पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य सम्वन्धी क्षमता विकास तालिम	लक्षित समुदाय	गाउँपालिका			१- निरन्तर	✓	✓	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
२३	विपद संवेदनशील एवं समावेशीमुलक सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी अभिमुखीकरण	लक्षित समुदाय	गाउँपालिका			निरन्तर	✓	✓	उपस्थिति रजिष्टर
	लैंससास नीतिको उदेश्य ४: महिला तथा लक्षित वर्गको आर्थिक सशक्तीकरण								
१	समान कामको समान ज्याला, श्रम विवाद, व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सचेतना	महिला	गाउँपालिका			२- निरन्तर	✓	✓	उपस्थिति रजिष्टर
२	महिला तथा लक्षित वर्गको क्षमता तथा आवश्यकताको आधारमा सीप, नेतृत्व विकास, उद्दमशिलता विकास तालिम	महिला लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	✓	✓	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
३	महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ती, दलित तथा लक्षित वर्गको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि आवश्यकता पहिचान सम्भाव्यता अध्ययन	महिला तथा लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२	✓	✓	अध्ययन प्रतिवेदन
४	महिला तथा लक्षित वर्गलाई उद्यमशिलता तथा व्यवसाय	महिला	उद्योग शाखा			निरन्तर	✓	✓	अनुदान लिएकाहरुको

महाबु गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय गैडाबाज, दैलेख कर्णाली प्रदेश, नेपाल

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	संचालनका लागि अनुदान								अभिलेख
५	व्यवसायमा जोखिम न्यूनीकरणको लागि विमा व्यवस्थापन	उद्यमी महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	बिमितहरुको अभिलेख
६	सिमान्तकृत समुदाय तथा बिपन्न परिवारका बालबालिकालाई प्राविधिक शिक्षा अध्ययनको लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	बालबालिकाको छात्रवृत्ति अभिलेख
७	महिला जीविकोपार्जन सीप तथा स्वरोजगार प्रवर्धन कार्यक्रम	महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	स्वरोजगार महिलाहरुको अभिलेख
८	महिला जनप्रतिनीधिको योजना निर्माण क्षमता विकास तालिम	महिला जनप्रतिनीधि	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
९	महिलाहरुद्वारा प्रवर्धन गरिएका सहकारीहरुको क्षमता विकास तथा सहयोग	सहकारीका महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सहकारीहरुको अभिलेख
१०	वित्तीय साक्षरता सामुदायिक कक्षा संचालन	महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सहभागीहरुको उपस्थिति रजिष्टर
११	स्थानीय उत्पादन बजारिकरण तथा विक्री केन्द्र स्थापना र संचालन	उत्पादन कर्ता	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	विक्री केन्द्र
१२	गाउँपालिका स्तरीय उद्यम सूचना प्रणाली स्थापना तथा व्यवस्थापन	उद्यमी	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	उद्यमको रेकर्ड
१३	महिला श्रम सहभागिता प्रोत्साहनकालागि स्याहार सेवा मोडेलहरु लागु गर्न सार्वजनिक तथा निजी साझेदारी प्रवर्धन सचेतना	महिला	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८६/८७) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
१४	स्याहार श्रमिकको मर्यादित कामको सवालमा अन्तरक्रिया	स्याहार श्रमिकहरु	महिला बालबालिका शाखा			१- निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
१५	लघु, साना घरेलु उधम तथा सिप विकास कार्यक्रम	महिला उद्यमी	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	लघु, साना घरेलु उधमीको अभिलेख
१६	महिला तथा लक्षित वर्गको आर्थिक विकासको लागि बस्तुगत टेवा र प्रविधि हस्तान्तरण	महिला	गाउँपालिका	औधोगिक नीति		निरन्तर	√	√	बस्तुगत टेवा र प्रविधि हस्तान्तरण अभिलेख
१७	महिलाहरुको अनौपचारीक क्षेत्रको घरेलु तथा हेरचाहजन्य कार्यबोझ घटाई औपचारीक क्षेत्रमा उन्मुख गराउन प्रविधको प्रयोग गर्न प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम संचालन	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरु	रोजगार शाखा			२-निरन्तर	√	√	औपचारीक क्षेत्रमा रोजगारी प्राप्त महिलाको अभिलेख
१८	महिला उधमशिलता सहजिकरण केन्द्रको स्थापना तथा संचालन	महिला	उद्योग शाखा			निरन्तर	√	√	सहजिकरण केन्द्र
१९	आयोजनाबाट छनौट भएका मूल्य श्रृखलाहरुमा महिलाको उद्यमशिलता विकासका बाधा र अवसरहरुको लेखाजोखा	महिला	गाउँपालिका			१	√	√	लेखाजोखा प्रतिवेदन